

Balázs Attila

No ticket, no jazz
(vásárlapok)

Frankfurti könyvvásár

1999. okt. 11-én

Most még nehéz. Egyelőre még nehéz elhinni, hogy belátható időn belül minden a helyére kerül. Hogy kicsomagolódnak a dobozok, felkerülnek a könyvek a polcokra. Hogy például a magyar rügyhatározó is elválik majd az egyéb művektől, és megtalálja a maga megfelelő társaságát, és így tovább.

Szerveződik, szerveződünk a nevezzem így: „magyar civilizáció” felejthetetlenjeinek magasra kiállított szobrai alatt. Nagy sürgéssel, nem kisebb reményekkel készül: a sok címszavas, nyomdafestékes és multimediális vásár. Frankfurtban, a magyar logo-pillangó német városában.

Könyv, kalapács, fűrógép. Fűrész mellett szög és fél kifli. Kávé, tej, üveg sör vagy bor – kinek mi. Esetleg valami egyenesebb. Csendélet is lehetne, ám konokul működnek a fűrógépek. Vasdarabon szikrázik a kőszőrű. Csavart csavaroz a csavarozó. **Eörsi István** befut, megszemléli. Eszünk egy falatot, iszunk egy kortyot, **Eörsi István** el. (Szerinte a németeknek nem lehet bármit és bárkit eladni.) Kukorelly Endre hasít végig a puha szőnyeggel borított tágas téren át. Nincs nála labda, de szervezi a csapatát, a magyar íróválogatotottat. Szombaton lesz a nagy mérkőzés a házigazdák ellen. Van is, nincs is ennél fontosabb.

Szóval, kezdenek feltűnedezni a válogatotott írók is. Márpedig akkor biztosan lesz itt valami.

Központi szerepben egyelőre Szegedy-Maszák Mihály és Kulcsár Szabó Ernő. Lót, fut, intézkedik. És akkor kibontakozik majd – a dobozolás után – a határtalan Magyarország, mérhetetlenül, Frankfurtban.

1999. okt. 12-én (17 és 18 óra között)

Itt állok, néha ülök, izgulok a frankfurti könyvvásár kellős közepén. Időnként kicsit arrébb sodródom, de igyekszem

visszakapaszkodni. Tény: itt vagyok, légvonalban nem túl messze Gutenberg születési helyétől (bár McLuhanétól igencsak távol), Goethe bankos-bankós, mustárízű városában, amely valóságos útvesztőként működik, de végül is mintha minden út ide vezetne vissza, ebbe a színes, forgatagos vásárba. Könyvek, korongok, szalagok; zászlók, képek és szobrok közé, ahol éppen zajlik a központi megnyitó. Zajlik hát az 51. frankfurti könyvvásár megnyitója. Frankfurt: irodalom, képzőművészet, zene, film, színház és tánc. Magyar tánc, német tánc és sok egyéb: tánc. Könyv könyv mellett, alatt, felett, sőt, mögött. A perspektívától függően.

Tehát: éljen a vásár. Éljenek a vásárlók, akik itt nem vásárolhatnak, ellenben megjegyezhetik, mit szeretnének, mondjuk, karácsonyra. Némely jelentős, így vagy úgy be is harangozott, el nem készült magyar könyvet netán hűsvéti idő tájára, vagy akkorra se. Rendelhetnek, amit lehet, mert lopni egyébként nem ajánlatos. (Cikibb, most.) Közben éljen a vásár! Üdvözlés címszavak ezrei és ezrei, sőt tízezrei, százezrei közül. Emberek, szavak, mondatok – ígéretes sokaságából. Kristály poharak Matterhornjai alól, koccintásra készen.

Éljen!

Üdvözlés innen, ahol magyar fővendégségi részről Göncz Árpád köztársasági elnök nyitó mondatai hangzottak el az imént. Nem utolsósorban Esterházy Péteré – a közönség nagy tetszésére. Az egyik csinos eligazító kisasszony öröme is, aki gyönyörűségében lehúzta fél cipőjét, s úgy tornáztatta dundi lábujjait, hogy az csakugyan felejthetetlen.

Minden a szép- és jóreménység jegyében.

Köszönöm figyelmüket.

Ünnepi egészségünkre! Frankfurtból.

1999. okt. 15-én

Mai, kissé késleltetett kezdő nézőpontom a könyvvásár bejárata. Itt áll az a hatalmas, ceruza- vagyis inkább ács-plajbász alakú toronyház, amelyik visszairányítja ide az elveszett utast a házak tengeréből. Bármelyik King-kong filmben méltón szerepelhetne. Alatta fáradatlanul kalapál a Kalapáló Ember. (Angolul: Hammering Man.) Ez egy nagy fekete szobor, amelyik úgy néz ki, mintha óriási fémlapból vágták volna ki. Módfelett lassan kalapál ez a fekete illető, csomó kérdőjelet hagyva maga után, valójában mi köze is a könyvekhez? De itt van, és lassan összenő velük. Könyv és kalapács.

Mellesleg ez a Kalapáló Ember – lapos szoborként szintén, bár szerényebb méretben – a frankfurti török negyed-

ben is megjelenik. Ott egy horogkeresztet üt-*ver*, főleg ha egy pedálos szerkezettel mozgásba hozod. Egyes magyarázatok szerint szétveri azt az ocsmány szimbólumot, más interpretációk szerint éppen nem azt teszi.

Jó, maradjon itt nyitva, mint a vásár kapuja, e fura mobil kérdése.

Odabenn könyvek miriádjai. Felemelő, lehangoló – egy időben. Mosolygok, (saját) könyvemem diszkréten hullajtva. (Ékezetes szittya munka...) Amúgy van itt minden: Pocahontastól Albert Speerig; az akvarell technikájától az incesztus „taktikájáig”. Mi nincs? A nem magyar nyelvű kötetek egyébként – úgy látom, kivéve a 9-es csarnokot, nem beszélve a dizájnosan kidobozolt magyar pavilonról – nem ország, hanem tematika szerint tagolódnak, és ahogy a magyar pavilonon kívül kínálva vannak, azt még egy kicsit tanulni kell. Valószínűleg léteznek a kereskedelmi szellemnek – az egymás fejről való dobbantáson kívül – egyéb megnyilvánulásai is. Mindegy, jó pap holtig tanul, és mintha ennek mutatkoznának jelei ugyancsak.

Tehát védett áru a könyv. És úgy látszik, többszörösen védett áru a magasra kiemelkedett, sikeres szerző is. Így például a Nobel-díjas amerikai Toni Morrison, akinek már csak a lábnyomát csókolhatta meg szerény és valószínűleg ügyetlen, mindenképp naiv tudósítójuk, mert az orrára csapták az ajtót holmi vállasabb legények. A jegy elkelt, nincs több. Oké? Slussz.

És akkor így: lehet nézni az eget böködő ceruzát, meg a Kalapáló Embert.

Oké?

No Toni Morrison. No Dzsessz. De remény még van. Könyvekkel.

Oké? Slussz.

Budapest, Király utcai zsibvásár

1999. okt. 25-én

Maradnak a frankfurti zilált emlékek, turkálni lehet, miközben esik kinn az eső, ömlik lefelé a rozzant házfalon, valaki pedig azt üvöltözi lenn az udvaron, hogy vegyünk krumpplit tőle. Gondolom, nem nagy titok, miszerint az eddig leírtakkal én a Magyar Rádióban elhangzott frankfurti jelentkezéseim némely darabkát igyekeztem írásba rögzíteni – kissé „megstuccolva” azokat. Mit mondjak, írói reflex ez is. Ha egyáltalában mentegedőznöm kell, hát szolgáljék melegségemre az, ami a szem- és fültanúság javára billenti a mérleget egy ilyen eseményhez fűződően, mint a frank-

furti könyvvásár. Főlőslegesnek tartom ezt a tömböcskét „indirektbe helyezni”. Beolvasztani, átolvasztani. Legfeljebb még eszembe jut ez vagy az. Vagy nem. Hozzáfűzendő, hozzákalapálandó. Vagy sem.

1999. okt. 26-án

– Ennek azért valahogy jobb íze van, mint a frankfurti krump-*linak* – mondom a feleségemnek, de látom, nem sikerült meghatnom. (Nem is tudom, mit akartam közölni; hogy a mailandi 12 toronynál jobb nekem a falumbéli egy?)

Sok egyéb gond gyötri mostanában. Tengernyi. Ennyit hát róla. Ő valahogy különben se lovalta magát bele ebbe a sokáig szikrázó Frankfurt-témába. Megmaradt kívülről, elment mellette – a maga egészséges életösztonéval. Ez is slussz.

Arra a szövegemre se reagál, amelyben elmondom, hogy például a csarnok előtt volt egy kis vásár a Vásárban, ahol az első pultoknál erdélyi hírmzéseket meg Lajkó Félixet árultak, hátrább viszont afrikai kolompot meg korhadat fapéniszta.

Nem igényli.

De bennem élénken él a Kalapáló Ember, meg például Karcsi. Ha lehetne szavazni a frankfurti események környékén fel-feltűnő olyan emberre, aki észrevétlenül mintegy kabalájává vált a történéseknek, még hozzá anélkül, hogy jómaga tudatában lenne ennek, akkor én a díjbirkózó termetű Karcsira szavaznék, Nagyszemű Károlyra meg a Cinke nevezetű kutyájára. Karcsi, azaz valójában Karlheinz S. Frankfurtban él, német nyelvet tanít, plusz postán dolgozik, és amikor teheti, magyarból fordít. Legutóbb például átültette a fázós Márton partjelzőt. Én régebbről ismerem. Szerzőként diszkréten meg is próbáltam volt eladni magam neki, ám a dolog nem jött össze. A miértje nem lényeges. Elég az hozzá, hogy Karcsit több kollégának is bemutattam Frankfurtban. Karcsi beszéde nyomán aztán valahányan – értsd: kivétel nélkül – afelől érdeklődtek, hogy a családja ugyan mikor vándorolt ki, ha ő jómaga (valamelyik) Németországban született is, ám Karlheinz erre csak ingatta a fejét, és ha úgy állt a dolog, hát rendelt még egy kór sört. Mert Karcsi echte német, ugyanakkor nem garaszkodik. Felmenői közül különben mindenki német, '56 így nem szerepel a családtörténetben. Karlheinz privát erőfeszítésből tanult meg magyarul, és ha arra gondolok, vajon mennyit jövedelmezhet neki a hébe-hóba fordítás, hát akkor bátran vélhetem, Karcsi maszek igyekezetből tartja karban a maga magyarságát. Nem csupán az aktív nyelv-

tudását, mert – azt hiszem, nem tévedek – Karcsi magyar érzületű ember. Szimpatikus kis korcs kutyáját is Pesten szedte fel valahol az utcán, majd honosította Németországban. És lett a Cinke frankfurti eb. Így aztán Karcsi és Cinke – kettesben látogatott el a Literaturhausba 17-én este a Lánchíd-antológia bemutatására, a magyar írók egy részének talán legjobb ottani bemutatkozására. *Kettenbrücke*. S amikor – indulván vissza Pestre – páran elbúcsúztunk tőle, Karlheinz őszintén szomorú szemeket meresztett ránk. Valami olyasmit lehetett kiolvasni belőle, hogy szívesen jönné ő is haza, sajnos nem lehet. *No ticket*. (Nem tudom, hogy mondják ezt németül.)

Cinke esetleges nosztalgijája kimaradt a képből.

Azt hiszem, Toni Morrisont idézem: *Nothing but the blues...* Ez van ránk mérve.

Egyébként Karcsi volt az, aki elvezetett egy este bennünket abba a török vagy törökös városrészbe, amelyben –

az elköltött vacsora után, in memoriam Krúdy Gyula – találkoztunk a Kalapáló Ember pedálosított változatával. Nem oly nagyon messze ettől van az a hely a Mindszentelek tere felé, ahol mázsás lányok ülnek a kirakatban, és balkáni beszédű emberek kószálnak az éjben. De itt messze sodródunk az irodalomtól, vagy éppen kezdünk visszatalálni, visszacsatolódni hozzá.

Nohájmál. Dánke.

Csupa szobrozás a világ. Fölöttünk a plafon meztelen csövei. És a csövek között: valami kis láthatatlan csillag – cérnaszálon. Rezeg, mint a kocsonya.

Alatta Nádás Péter szobra.

Németország–Magyarország 6:4.

(Egy alkalmi kapus zúzott velős-bordája.)

Frankfurt, 1999., 2000 előtt.